

6. Women in Parliament: 20 years in review [Elect. document]. - Regime to accept : <http://www.ipu.org/pdf/publications/WIP20Y-en.pdf>

Наумкіна Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Палінчак Микола Михайлович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

УДК: 32-027.21+261.7.009

ПРОЦЕС ПОЛІТИЗАЦІЇ РЕЛІГІЇ ЯК СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ.

Розкривається суть зв'язку політичного та релігійного процесів у суспільстві, їх взаємозалежність та взаємообумовленість. Обґрунтовується процес політизації релігії як світова тенденція, яка притаманні багатьом країнам, зокрема Україні. Акцентується увагу на негативних наслідках втягнення релігійних організацій у політико-партійні протистояння. Парадоксом української політики є те, що Закон «Про свободу совісті та релігійні організації», до якого були прийняті поправки, одразу ж потребував і потребує невідкладних змін, які мають відновити атмосферу взаємної довіри, зміцнити партнерство держави і церкви в Україні.

Ключові слова: релігія, політики, релігійні організації, держава, церква, політична система, політичні партії, політичне життя.

ПРОЦЕСС ПОЛИТИЗАЦИИ РЕЛИГИИ КАК МИРОВАЯ ТЕНДЕНЦИЯ

Раскрывается сущность связи политического и религиозного процессов в обществе, их взаимозависимость и взаимообусловленность. Обосновывается процесс политизирования религии как мировая тенденция, которая присуща многим странам, в частности Украине. Акцентируется внимание на негативных последствиях втягивания религиозных организаций в политико-партийное противостояние. Парадоксом украинской политики является то, что Закон «О свободе совести и религиозной организации» сразу же требовал и нуждается в безотлагательных изменениях, которые должны возобновить атмосферу взаимного доверия, укрепить партнерство государства и церкви в Украине.

Ключевые слова: религия, политики, религиозная организация, государство, церковь, политическая система, политическая партия, политическая жизнь.

PROCESS OF POLITIZATION OF RELIGION IS WORLD TENDENCY

Essence of connection of political and religious processes opens up in society, their interdependence and interconditionality. The process of politization of religion as world tendency which is inherent many to the countries is grounded, in particular to Ukraine. Attention is accented on the negative consequences of involvement of religious organizations in political-party opposition. The paradox of the Ukrainian policy is that Law «On the right of conscience and religious organization» at once required and needs exigent changes, which must pick up thread the atmosphere of mutual trust, infix partnership of the state and church in Ukraine.

Keywords: religion, politicians, religious organization, state, church, political system, political party, political life.

Упродовж багатьох століть світової та вітчизняної історії практично незмінною залишалася суть зв'язку політики (політичних відносин, політичних організацій) і церкви. Якими б високими цілями не пояснювалися чи виправдовувалися дії або декларації сторін

цих відносин, на практиці йшлося переважно про використання іншого інституту для вирішення власних проблем чи створення для цього сприятливих умов. Історія України знає не так вже й багато прикладів самостійного, незалежного від іншого позиціонування названих суспільних інститутів; вони є взаємозалежними і мають потребу у взаємодії.

За таких умов, незважаючи на досить чітке виведення чинним законодавством України церков, релігійних організацій за межі політичної діяльності з багатьох питань, непоодинокими є спроби представників обох сторін відносин діяти всупереч чинним законодавчим нормам. Безперечно, ключовим, визначальним для встановлення співвідношення «церква – політична система», «церква – політичне життя», «церква – політичні партії», «релігія – політика» й т. д. є наявність у чинному законодавстві України і ступінь реалізації на практиці принципу відокремлення церкви від держави, щодо якого більшість названих вище співвідношень є похідними. З огляду на це, слід констатувати, що вітчизняний законодавець досить послідовно і однозначно закріпив принцип відокремлення церкви від таких політичних структур як держава, політичні партії. Подібна послідовність особливо спадає в око при порівняльному аналізі українського законодавства про свободу совісті та релігійні організації із законодавчими актами цілої низки інших країн. Проте останнім часом все гостріше постає питання про межу дозволу виявлення власної свободи. Особливо актуальним дане питання постає в контексті сучасних церковно-політичних відносин. Принцип «моя свобода закінчується там, де починається свобода іншого» не так-то просто в цій сфері застосувати. В наш час загальної політизації суспільства питання участі церкви в політичному житті постало надзвичайно гостро [1, с. 17]. Тим паче, що віруючі у своїй більшості, як засвідчують дані соціологічних моніторинрів, проявляють значний інтерес до політики (так, у середовищі православних, греко-католиків такий інтерес проявляють 82-84 % віруючих) [2, с. 34], отже, виявляються більшою чи меншою мірою політично заангажованими.

В. Климов одним із перших виокремив низку чинників політизації церкви та посиленої уваги політичних сил до цієї інституції, поставленої вітчизняним законом поза політичною діяльністю.

По-перше, церкви (релігійні організації) являють собою здебільшого багаточисленні, розгалужені, структуровані від центру до периферії, юридично легалізовані системи, що включають у себе релігійні громади, управління, центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства, духовні навчальні заклади. Як правило, це системи з авторитарно-адміністративним (тобто недемократичним) механізмом управління зверху до низу, високим рівнем виконавської дисципліни, апробованими впродовж століть каналами й методами впливу (як публічного, так і не публічного) тощо, які досить заманливо використати як готові структури у реалізації політичних ідей, формуванні певних політично орієнтованих позицій, політичної поведінки щодо масиву віруючих.

По-друге, церкви (релігійні організації), будучи обмеженими в участі у політичному житті суспільства як специфічні поза державні інституціолізовані структури, залишаються організацією віруючих громадян, які, на відміну від церков, мають право на будь-яку політичну діяльність, право розділяти політичні переконання окремих політичних сил, апелювати до них. Звідси спроби деяких політичних сил всупереч закону через віруючих, їхні об'єднання, духовенство, окремих ієрархів політизувати позиції церков (релігійних організацій) з певних проблем. Логіка подібних планів нескладна: політичні партії та рухи як учасники законодавчого чи державотворчого процесів добре обізнані в зацікавленості церков (релігійних організацій) у прийнятті одних законопроектів або рішень на державному рівні, що прямо чи опосередковано відповідають їхнім корпоративним інтересам, і в неприйнятті інших, так званих «небажаних», або й узагалі шкідливих чи ворожих їм. Така зацікавленість церковних інститутів у партіях, що могли б лобювати на державному, зокрема парламентському рівні певні релігійно-церковні, мовні, релігійно-територіальні інтереси, і «торпедувати» інтереси інші, породжує зворотні, далекі від некорисливих прагнення політичних структур неофіційно використовувати церкви (релігійні організації) в суто

політичних цілях, розраховуючи при цьому на вдячне розуміння останніх. Яскравий приклад – новітня політика комуністичної партії України щодо УПЦ Московського патріархату як «єдино правильної» поборниці «дружби та єднання слов'янських народів».

По-третє, церкви (релігійні організації) як носії авторитетних для значної частини віруючих громадян конкретних віровчень, світоглядних, національних ідей, цінностей, традицій, релігійно-моральних принципів, трактувань національної та церковної історії тощо, в багатьох випадках стають об'єктом духовної солідарності одних політичних партій, рухів чи груп, і неприйняття інших. Бажання учасників політичного процесу використати чи підсилити свою політичну позицію релігійно-церковною аргументацією, позицією солідарних церков робить останніх об'єктами політичної діяльності. З цих міркувань не лише за кордоном, а й в Україні з'являються політичні партії та рухи з релігійно орієнтованими програмами, частішають спроби політизації та націоналізації релігії та її інститутів тощо.

По-четверте, існують і можуть з'являтися в майбутньому нові церковні, міжцерковні проблеми, які, незважаючи на свою внутрішньокорпоративну суть, торкаються інтересів держави, її політичної, міжнаціональної стабільності, іміджу в міжнародних відносинах тощо. У зв'язку з нагальністю вирішення таких проблем церкви (релігійні організації) стають об'єктами прямого тиску державних чиновників, політичних партій і груп з метою примусити церковні інституції прийняти те чи інше політично зорієнтоване, по-світськи доцільне й обґрунтоване рішення, хоча воно може суперечити позиціям і релігійно-містичній логіці церковних інституцій. Як зазначалося в документах Архієрейського собору УПЦ (липень 2000 р.), у політиків з'являється спокуса вбачати в церкві лише засіб для досягнення політичних інтересів.

По-п'яте, з набуттям останніми роками церквами (релігійними організаціями) статусу інституцій, яким довіряють вагомо більше громадян, ніж будь-якому владному, партійному чи громадському органу або організації, вони стали об'єктами особливої уваги в політичному житті країни з огляду на те, що дотичність будь-якої партії, політичного угруповання до настільки авторитетної інституції може сприяти (хоча й опосередковано) підвищенню рейтингу таких політичних структур.

По-шосте, церкви (релігійні організації) відкрито чи приховано стають фігурантами реалізації державою, партіями політики «національної безпеки» (особливо це було помітно в період президентства В. Ющенко), а сфера «релігійно-церковного» поєднується зі сферою стратегічних інтересів держави, правлячої чи правлячих партій. Через це церкви (релігійні організації) виявляються об'єктами і знаряддями для проведення певної політики в гуманітарній сфері, «класифікуються за наявністю чи відсутністю керівного органу за кордоном, ступенем регіоналізації, ставленням до національної ідеї» чи «проблеми двомовності», за тим, чи є вони засобом консолідації нації чи засобом реалізації сепаратистських настроїв тощо.

По-сьоме, міжнародний авторитет багатьох вітчизняних церков (релігійних організацій) робить їх досить бажаним об'єктом контактів для багатьох вітчизняних політичних суб'єктів з метою прямого чи опосередкованого використання міжнародних релігійно-церковних зв'язків для створення чи зміцнення потрібного іміджу партій, політичних платформ за кордоном, встановлення міжнародних контактів тощо.

По-восьме, церкви (релігійні організації), маючи статус позадержавних структур, у багатьох аспектах діяльності (і не лише внутрішньокорпоративної) в реальному житті перебувають поза сферою державного контролю, що не може не породжувати бажання окремих політичних груп, особливо не обтяжених нормами політичної культури, вбачати в церкві (релігійній організації) об'єкт реалізації неоприлюднених політичних планів, здійснення реальних акцій, які можна трактувати з точки зору спільних інтересів і мети [3, с. 6-8].

Таким чином, церква (релігійна організація) в Україні, з одного боку, в силу цілої низки своїх об'єктивних характеристик, а з іншого – з причин особливостей вітчизняного політичного процесу, початкового етапу становлення політичної культури в українському

суспільстві може бути і є об'єктом політичного впливу партій, рухів, багатьох політиків та державних функціонерів у досить широкому спектрі напрямів – від протизаконних спроб політизувати церковні інституції в політично корисливих цілях (включаючи критику політиками окремих церковних ієрархів за «політичну короткозорість») до використання можливостей церков (релігійних організацій) впливати на віруючих під час виборчих кампаній. У спрощеному вигляді ситуація є такою, як її характеризує офіційний документ греко-католицької церкви: «...політики хочуть маніпулювати Церквою, а церковні люди дають себе обдурити...» [4, с. 2].

В означеному контексті дослідницьку увагу привертають думки видатного українського політичного діяча, історика і публіциста першої половини ХХ ст. В. Липинського щодо типів взаємовідносин держави та церкви, висловлені в роботі «Релігія і церква в історії України». Перший тип взаємовідносин проявляється в тому, що політики намагаються зробити з релігії слухняне знаряддя у своїх руках. Вони не визнають поруч зі своєю світською владою такої духовної влади, яка би не підлягала повною мірою світській і яка би обмежувала та контролювала своїм духовним авторитетом світську владу. Тому їхня державна світська влада подається разом з тим і як найвища духовна влада. Подібні відносини, на думку автора, притаманні охлократичному типу політичного устрою. Другий тип взаємовідносин проявляється в тому, що політики відкидають потребу в релігії, потребу в організованій та авторитетній вірі. У громадянському суспільстві можна обійтися без церкви. Третій тип взаємовідносин проявляється в тому, що для побудови держави необхідно обмежувати егоїстичний інстинкт, притаманний як керівникам, так і керованим. Найкращим засобом обмеження є права монархія, хоча самої лише форми монархічного правління недостатньо. Потрібне також однакове застосування релігійних канонів у поєднанні з авторитетом духовної влади [5, с.78-80].

Релігійним організаціям вигідно займатися політичною діяльністю. Про це красномовно свідчать хоча б вибори 2002 р., коли кандидатами у депутати рад усіх рівнів та на посади голів органів місцевого самоврядування балотувалося 345 священнослужителів різної конфесійної належності. До Верховної Ради висувалися кандидатури представників УПЦ Київського патріархату, УАПЦ, УПЦ Московського патріархату, Української християнської євангельської церкви, Всеукраїнського союзу об'єднань євангельських християн-баптистів, Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської (п'ятидесятників) та інших релігійних організацій [6, с. 301].

Науковці доповнюють наведений вище реєстр основних чинників, через які, попри канонічні та законодавчі заборони, все ж таки тією чи іншою мірою окремі релігійні спільноти вдаються до участі в політичному житті суспільства, такими приземленими мотивами: історично зумовлене співробітництво деяких релігійних організацій із владою (особливо це стосується православних церков); для традиційних церков – можливість сприяння у проведенні на їхню користь реституції; можливість отримання фінансової чи матеріальної підтримки для використання якихось робіт та сприяння у вирішенні складних питань (прикладом може слугувати виділення урядом Києво-Печерській лаврі 2 млн. гривень у 2005 р.).

Безперечно, церква як складова суспільства не може залишатися осторонь політичного життя. Ні в кого не виникає й сумніву в тому, що церква має й буде мати свою політичну позицію. Мова швидше повинна йти про можливість і форми участі церкви в політичній боротьбі [7, с. 18].

У деяких європейських країнах є такий чітко визначений законом порядок: обираючи шлях священнослужителя, людина одразу автоматично і добровільно відмовляється від політичної кар'єри [Див. докл.: 8]. В такий спосіб знімається дилема між священнослужителем як громадянином країни і священнослужителем як представником релігійної організації. В Україні цю дилему поки що не подолано. Межа між служителем культу і громадянином України досить умовна й чітко не окреслена в чинному законодавстві. Вітчизняна юриспруденція не знає жодного випадку застосування ч. 4 статті 16 «Про свободу

совісті та релігійні організації» в частині відповідальності за участь релігійних організацій у діяльності політичних партій, ведення агітації під час виборчої кампанії та подібні дії. Це, як стверджує В. Климов, могло би свідчити про відсутність фактів порушень, але всі знають про наявність таких фактів; тому це свідчить про те, що зазначені факти з якихось міркувань чи причин просто не фіксуються й на них відповідним чином не реагують [9, с. 124]. Отже, владі вигідно використовувати моральний авторитет церкви і священників так, щоб про це ніхто не знав, а запевненням речників багатьох церков і деномінацій про своє перебування поза політикою не можна йняти віри.

Експерти акцентують увагу на негативних наслідках втягнення релігійних організацій у політико-партійні протистояння. Вони прирікають інститут церкви бути так чи інакше причетним до партійної однобічності, зобов'язальної поведінки, несамостійності позиції; на повторення слідом за тією чи іншою партією численних помилок у невластивій собі сфері політичних ініціатив, міжпартійної та внутрішньопартійної боротьби, боротьби з політичними опонентами. Як наслідок, церква втрачає в очах навіть віруючої частини суспільства свій особливий статус інституції, що стоїть над нижчими пристрастями й уподобаннями та позиціонує себе за походженням як неземне і містичне утворення.

Поза сумнівом, у демократичному суспільстві неприпустимим є використання релігійних переконань для політичної агітації, що розглядається як втручання у приватне життя громадян та порушення свободи думки й віросповідання. Проте, перебуваючи у тісних зв'язках зі світом, що дедалі більше політизується, залишатися на узбіччі суспільного життя релігія не може. Виступаючи в першій половині 90-х років минулого століття на засіданні Комітету з продовження роботи Християнської мирної конференції, її президент єпископ К. Тот зазначив, що в наш час жодна релігія, жодна церква жодна релігійна організація чи група не може стояти осторонь від політики. Інший церковний діяч, кардинал Й. Гьофнер, підкреслюючи, що самі по собі «політичні партії є «світськими» утвореннями і не підлягають під керівництво церкви», зауважує, що «в сьогоденному суспільстві із плюралістичним світоглядом Церква деколи змушена буде займатися програмами політичних партій, щодо яких вона, як берегиня вчення про віру і мораль, матиме застереження... Християнин має право – мало того, він зобов'язаний, згідно з засадами своєї віри, брати участь у політичній розбудові держави, суспільства й економіки» [10, с. 266-267].

Проте сфера діяльності релігійних організацій – не політична, а суспільна. Вони можуть брати участь у суспільному житті країни, більше того – це є їхнім покликанням. Сфера ж політична – це сфера боротьби за владу, за її здобуття, утримання та реалізацію. Діяльність у цій сфері для релігійних організацій є забороненою не тільки законодавством України, але й релігійними канонами. Однак історичний досвід і практика демократичних країн Західної Європи показують, що повністю деполітизувати релігійне життя неможливо.

В цілому у світі тенденція до політизації релігії є домінуючою, принаймні, більш перспективною, ніж тенденція до деполітизації. Цей процес охопив навіть ті релігійні деномінації, які досі відсторонювалися від політики. Така тенденція, започаткована у 40-50-х роках минулого століття, набирає останніми десятиліттями дедалі більших обертів і стає загальною [11, с. 95]. Тому, незалежно від того, як ми будемо оцінювати процес політизації релігійних організацій, зрозуміло, що він буде впливати на майбутнє політики, а тим паче – на майбутнє релігії.

Політизація суспільного життя – це світова тенденція. Україна в цьому відношенні не виняток. Незалежно від нашого ставлення до нього з цим фактом потрібно рахуватися. Процес політизації релігії не замре, чекаючи на нашу оцінку та дозвіл. Тактика політичних сил може змінюватися, але, як стверджує А. Колодний, релігійні організації завжди залишатимуться об'єктом зацікавлень різних партій, політичних об'єднань та сил щодо їх використання у політичних баталіях, у нових виборах [12]. Отже, політизації релігійного життя протистояти ми неспроможні, проте обов'язком правників і законодавців є встановлення допустимої межі цього процесу, зрозумілих правил гри.

Результати соціологічних опитувань та українські реалії засвідчують: теза про

всезагальний занепад релігії є недостатньо обґрунтованою. Положення про секуляризацію свідомості слід розглядати як спрощений погляд на реальність. Навпаки, нині в Україні релігія увійшла в усі сфери суспільства і користується безпрецедентною підтримкою саме тому, що релігійні організації можуть зосередити свою увагу на релігії.

Відтак, на сучасному етапі релігійно-політична ситуація в Україні характеризується значною політизацією церкви та релігійних організацій, з одного боку, і певною сакралізацією політики – з іншого. Багато політичних партій і блоків використовують релігійну риторичку та релігійні гасла. Характерним для сучасної ситуації є поєднання політики та релігії. Найгостріші проблеми виникають тоді, коли власті намагаються використовувати релігію у власних цілях або коли церкви вдаються до зловживань стосовно держави заради досягнення своєї мети, порушують права і релігійні свободи віруючих.

У процесі аналізу питання законодавчого забезпечення діяльності релігійних організацій слід зважати на те, що наше суспільство є перехідним, що правова держава в нас лише формується, і багато процесів відбуваються за інерцією. У цілому Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» сприймається українськими та зарубіжними експертами як такий, що забезпечує в Україні високий рівень свободи совісті та віросповідання, обумовлює наявний на сьогодні релігійний плюралізм та конфесійне розмаїття. Він виявився набагато кращим за аналогічні законодавчі акти багатьох країн пострадянського та посткомуністичного простору. А тому запровадження у грудні 2012 р. резонансних і поспішних змін до чинного Закону, які надають право контролю за діяльністю релігійних організацій широкому колу державних органів влади та значно ускладнюють процедуру реєстрації конфесій, є підстави тлумачити як приклад відсутності повноти державно-церковного діалогу і своєрідний крок влади назад, у часи радянського тоталітарного минулого. Парадоксом української політики є те, що Закон «Про свободу совісті та релігійні організації», до якого були прийняті поправки, одразу ж потребував і потребує невідкладних змін, які мають відновити атмосферу взаємної довіри, зміцнити партнерство держави і церкви в Україні.

Отже, українська церква може розвиватися більш повно, а Українська держава – більш демократично, якщо вони докладуть зусиль для встановлення взаємовідносин соціального партнерства, які гарантують автономію церковної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Решетніков Ю. Є. Церква і політика: питання сьогодення / Ю. Є. Решетніков // Християнство і проблеми сучасності : Науковий збірник. – К., 2000. – С. 17-21.
2. Рязанова Л. Релігійна диференціація українського соціуму та її вплив на політично-ідеологічні преференції громадян України / Л. Рязанова // Українське суспільство. – 2003. Соціологічний моніторинг. – К., 2003. – 112 с.
3. Климов В. В. Церква в політичних реаліях України / В. В. Климов // Релігійна панорама: Інформаційно-аналітичний журнал. Спецвипуск, 2006 р.: Релігія і церкви в суспільних реаліях України / За ред. А. М. Колодного. – К., 2006. – 99 с. – С. 4-8.
4. Пастирське послання Синоду єпископів Києво-Галицької митрополії Української Греко-Католицької церкви до вірних і всіх людей доброї волі з нагоди виборів 2002 року. – Львів, 2002. – 45 с.
5. Липинський В. К. Релігія і церква в історії України / В. К. Липинський. – Нью-Йорк : Булава, 1956. – 111 с.
6. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні XXI століття : Монографія / С. І. Здіорук. – К. : Знання України, 2005. – 552 с.
7. Решетніков Ю. Є. Вказ. стаття.
8. Государства и религии в Европейском Союзе (опыт государственно-конфессиональных отношений) / Под ред. Г. Робберса. – М. : Институт Европы РАН, 2009. – 719 с.

9. Климов В. В. Церква в Україні як об'єкт політичного життя суспільства / В. В. Климов // Церква і політика: від президентських виборів 2004 р. до парламентських виборів 2006 р. : Матеріали круглого столу, 17-18 лютого 2005 р. – К., 2005. – 218 с. – С. 121-125
10. Гьофнер Йозеф. Християнське суспільне вчення / Й. Гьофнер. – Л., 2002. – 312 с.
11. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини у Словацькій Республіці / М. М. Палінчак // Регіональні студії : Науковий збірник. – Ужгород, 2011. – № 2. – С. 90-98.
12. Колодный А. Н. Свобода вероисповеданий в ее обеспечении странами Европейского Союза / А. Колодный, М. Татарчук // Релігійна свобода : Наук. щорічник. – № 16. – К., 2011. – С. 52-71.

Rostetska Svitlana – the candidate of the political science, assistant professor of the department of political science and law, the State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky”

УДК: 316.334

THE REGIONAL IDENTITY AS ONE OF THE PROBLEM IN THE EUROPEAN POLITICAL PROCESS.

In the article the problem of the regional political identity, its types, structure, conditions of formation were discovered. There was analyzed the influence of the regional identity on the political processes in the countries of Europe.

Keywords: regional problem, regional situation, regional identity, regionalism, political process.

РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ ПРОБЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ.

У статті досліджено проблему регіональної політичної ідентичності, її типи, структуру, передумови формування. Проаналізовано вплив регіональної ідентичності на політичні процеси в країнах Європи.

Ключові слова: регіональна проблема, регіональна ситуація, регіональна ідентичність, регіоналізм, політичний процес.

РЕГИОНАЛЬНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ КАК ОДНА ИЗ ПРОБЛЕМ ЕВРОПЕЙСКОГО ПОЛИТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА.

В статье исследовано проблему региональной политической идентичности, ее типы, структуру, предпосылки формирования. Проанализировано влияние региональной идентичности на политические процессы в странах Европы.

Ключевые слова: региональная проблема, региональная ситуация, региональная идентичность, регионализм, политический процесс.

The recent turbulent political events in the country calls to encourage the researches of the problems of regionalism and regional specifics of some individual areas and their inhabitants. The current civilizational fault of Ukraine calls to pursue the substantial revaluation of social values and logically involves the analysis of spiritual, socio-cultural and historical roots of all regions of our country.

The country regional development process identifies for the particular attention and this is the obvious fact. To select an effective strategy of action and the appropriate political, socio-economical and other instruments it's necessary to clearly identify the main issues, the nature of the regional problem.